

Pojem

Předpokládáme-li odlišení intencionálního předmětu od intencionálního aktu, musíme se rozhodnout, kam přiřadíme pojem. Je zřejmé, že jej nemůžeme přiřadit k intencionálnímu předmětu, ale zůstává otevřenou otázkou, jak máme chápat vztah mezi pojmem a aktem vědomí (resp. myšlení). Nemůže být dostatečnou pomocí, budeme-li chtít pojem interpretovat jako pomůcku či nástroj myšlení, pokud se nebudeme pokoušet objasnit širší souvislosti; v jistém smyslu také intencionální předmět lze chápat jako nástroj myšlení. Rozdíl mezi obojím musí být specifikován, např. ve shodě s Husserlem lze mít za to, že intencionální předmět není součástí ani složkou intencionálního aktu, zatímco funkce pojmu spočívá právě v tom, že dovoluje, aby se myšlenkový akt strukturoval právě určitým způsobem, tj. tak, že se zcela jednoznačným způsobem zaměří jednak k určitému intencionálnímu předmětu, a přes něj a s jeho pomocí na nějaký reálný předmět nebo skupinu (třídu atd.) předmětů. Jestliže se má sám myšlenkový akt vnitřně organizovat pomocí pojmů resp. má-li se myšlení vůbec organizovat (strukturovat) pojmově, pak musíme pojem hledat v nejužší spjatosti s myšlenkovým aktem. Snad tu není zapotřebí zacházet příliš daleko, neboť nám zatím z větší části uniká povaha sebesprávy u životních projevů vůbec. O svém myšlení toho nevíme o moc víc než o svých životních projevech všeobecně, snad s tou výjimkou, že jsme schopni z větší blízkosti (jak se nám zdá) nahlížet jeho povahu v reflexi (a předtím v různých prereflexích a protoreflexích). Pojem je tedy především nástrojem sebeorganizace a sebekontroly myšlení, který ovšem funguje pouze v těsné, nerozlučné spjatosti s příslušným intencionálním předmětem. Chtít předmětně myšlenkově modelovat 'pojem' a chtít potom za pomoci tohoto modelu, tj. intencionálního předmětu, myšlenkově uchopit sám „živý pojem“, je už předem pochybné. Chtít však obojí zaměnit by znamenalo hrubý přehmat a omyl.

(Praha, 930121-1.)